

vrstevnost možností jak hovořit a psát o kánonu Starého zákona, jeho před-

dějinách, vzniku a ustalování posledního tvaru.

Filip Čapek

JAKÝ ŘÁD MÁ SVOBODA?

Michael Novak, Filosofie svobody, Praha, Vyšehrad 1998, 237 stran.

Záslouhou nakladatelství Vyšehrad se českým čtenářům dostala do ruky další práce pozoruhodného amerického katolického myslitele, politologa M. Novaka (dosud Duch demokratického kapitalismu, 1992, a Vyznání katolíka, 1995). Filosofie svobody je dílo uveřejněné brzy po převratných změnách ve východní Evropě (Washington 1990), reflektující sociální rozměr lidské svobody a dokazující zásadní vliv svobodného uspořádání společnosti na její hospodářský rozvoj.

Novak se soustředí především na situaci v Latinské Americe, kterou dobře zná a jíž se zabývá po mnoho let. Nechá zaznít i pro Evropana provokující americký patriotismus: „*Moje převažující přesvědčení je, že Stvořitel spojil naše kontinenty, severní a jižní, a vštípil nám hlubokou vášeň pro svobodu... Svoboda je pravým osudem této polokoule a jejím prostřednictvím celého světa.*“ (26) Původní název knihy je ostatně „Hemisphere of Liberty“ (polokoule svobody), její zaměření však ani zdaleka není omezeno na jednu polokouli.

Novak rozvíjí a zdůvodňuje určitý postoj k životu, který nazývá „katolická whigovská tradice“ a který považuje nejen za možný, ale za nutný pro rozvoj svobodného uspořádání společností a světa. Ti, které Novak nazývá „katoličtí whigové“, se vyznačují především následujícími rysy:

– věří v důstojnost lidské bytosti, v lidskou svobodu, v institucionální reformy, v postupný pokrok...

– vidí svobodu jako svobodu založenou na řádu - ne jako svobodu, v níž si každý dělá, co chce, ale jako svobodu, ve které člověk dělá to, co by dělat měl...

– věří v lidský pokrok v dějinách, pokrok, jehož osou je především svoboda... (22)

Novak samozřejmě ví, že taková charakteristika není omezena na tradici katolickou a ne jeden průkopník těchto myšlenek byl nekatolík. Užívá svého názvu spíš jako označení pro určité filosofické pojetí člověka a světa.

Na tomto základě se již po staletí rozvíjí konservativní, ale sociálně citlivé pojetí svobodné společnosti, které se s různou mírou úspěšnosti prosazuje do praxe. Autor zdůrazňuje, že svoboda nemůže uspět, pokud není podložena praktickými institucemi a takové instituce jsou plně závislé na lidech, kteří je vytvářejí: „...nemohou fungovat bez uplatňování základních lidských ctností, společenských i osobních. Řešení úkolu společenské rekonstrukce musí začít pečlivou analýzou lidské hříšnosti. Pak pokračuje dlouhým vzděláváním ve ctnostech, které připraví muže a ženy na takový život, jakým by měli svobodní občané žít, aby vytvořili instituce, které podporují tvořivost.“ (86)

Úspěšnost svobodného uspořádání hospodářství a politiky je neoddelitelně

spjata s mravně kulturní stránkou života. Proto silný důraz na ctnosti a charakter každého jedince: „*Kdyby nebylo ctnosti a charakteru, lidská svoboda by se zdála být jen něčím trochu více než obláčkem rozmaru, žádostí a sklonů, čekajícím na nějaký důvod, který by jej rozptýlil...*“ (190)

Novak rozvíjí svou tezi zcela v linii sociálního učení římskokatolické církve, správně pochopeného a interpretovaného, jak věří (uvádí také četné odkazy k papežským sociálním encyklikám). Jeho pevné přesvědčení, že za poslední dvě století udělalo lidstvo značný pokrok ke svobodě a prosperitě, je opřeno o sociologická a hospodářská zjištění, s nimiž lze polemizovat, ale nelze je snadno přejít. Přesto je z teologického hlediska obtížné, přinejmenším pro protestanta, přijmout autorovu programovou důvěru v pokrok a vzdělavatelnost člověka k dobru.

Také praktické doklady, že kdekoli na světě lze dosáhnout prosperity pomocí pilné práce (oblíbeným Novakovým příkladem je Korea), dostaly

asijskou hospodářskou krizí v polovině devadesátých let zřejmě vážnou trhlinu. To je ovšem téma spíše pro ekonomy.

Základní teze o nutnosti svobody pro důstojný lidský život ve společnosti, a to ne svobody ledajaké, ale odpovědného života v uváženě a dobrovolně přijatém řádu, je nezpochybnitelná, analýza kořenů a předpokladů takového uspořádání společnosti zajímavá, zpravidla přesvědčivá a rozhodně inspirující.

K technické stránce knihy si však nemohu odpustit kritickou poznámku. Překlad má řadu slabších míst, jakoby nedodělaných, množství tiskových chyb budí dojem, že snad některé pasáže neprošly korekturou (konec třetí kapitoly?), v tiráži se „filosofie“ změnil ve „filozofii“. Je-li v některých vydavatelstvích podobně odbytá práce zvykem, pro nakladatelství Vyšehrad to je věc neslýchaná. Škoda, že se tím dost kazí požitek z četby tohoto myšlenkově podnětného a právě pro naši situaci, přes všechny možné kritické výhrady, až bolestně aktuálního díla.

J. Halama Jr.

KURT SCHUBERT, BIBEL UND GESCHICHTE

Kurt Schubert, Bibel und Geschichte. Österreichisches Katholisches Bibelwerk, Klosterneuburg 1999. Stran 109.

Stručná monografie nestora rakouské judaistiky prof. Kurta Schuberta shrnuje a rozšiřuje závěry z autorových starších studií, z nichž některé vyšly i česky. Zásadně jde však o významný příspěvek k současné diskusi. Schubert demonstruje na příkladech, jak vedle historických zpráv zahrnují kanonické texty

Starého i Nového zákona historizující vyjádření teologických (kérygmatických) výroků a ukazuje hermeneutický význam rozdílného teologického odstínění paralelních příběhů a dublet.

Přínosný je i náčrt teologického a historického profilu kumránského společenství.

Petr Pokorný